
VAATIMATTOMUUS
KAUNISTAA:
saniaiset, heinät ja sammaleet puutarhassa

Sammal kotipihalla

- sammalet ovat *itiökasveja*, jotka kiinnittyvät alustaansa juurtumahapsilla ja ottavat veden ja ravinteet suoraan lähiympäristöstään
- viihtyvät varjoisilla, happamilla, kosteilla alueilla; monien inhokki nurmikolla
- puutarhassa vihreänä katteena varjossa, polkujen varsilla, kivien ja kiviaitojen päällä
- voidaan *siirtää* luonnosta (ei jokaisenoikeus!) levyinä tai *murennella* happaman aineksen sekaan, kasteltava hyvin
- siirrossa huomioitava, että siirrettävä *sammallaji* sopeutuu kasvupaikkaansa
- *jäkälät* viihtyvät kuivissa, paahteisissa paikoissa varsinkin kivien päällä

Sammal japanilaisessa puutarhassa

- japanilaisessa puutarhassa sammal monesti korvaa nurmikon

- sammalia suojataan talvella olkikatteella
- sammalia käytetään myös kivetysten saumoissa
- sammalikko ei kaipaa paljoa muuta hoitoa kuin rikkaruohojen poiston
- arka tallaukselle varsinkin kuivana aikana

Sanikkaiset

- kivihiilikaudella n. 300 miljoonaa vuotta sitten *saniaiset, lieot ja kortteet* muodostivat suuria metsiä > kivi- ja ruskohiilikerrostumat

Saniaiset

- saniaispuita (eläviä fossiileja) tavataan vieläkin mm. Australiassa ja Uudessa Seelannissa
- useimmat saniaiset viihtyvät varjoisassa ja kosteassa paikassa sekä luonnossa että puutarhassa
- monia käyttötapoja

Suomen luonnonvaraisia saniaisia

Kotkansiipi (Matteuccia struthiopteris)

- komea, heleänvihreä, leviää laajalti maarönsyjen avulla
- erilliset, pystyt itiöpesäkkeet
- luonnossa mm. jokien ja purojen varsilla
- metsäpuutarhoissa, perennaryhmissä ja vesiaiheiden äärellä varjossa

Kallioimarre (Polypodium vulgare)

- sammaleisten kivien ja kallioiden päällä, kestää kuivuutta
- maavarsi maistuu lakritsalta

Hiirenporras (Athyrium filis-femina), kivikonalvejuuri (Dryopteris filis-mas) ja metsänalvejuuri (D. carthusiana) ovat vehreitä, kookkaita, yleisiä saniaisia

Saniaisia taimitarhoilta

Raunioiset (Asplenium)

Hirvenkieli (A. scolopendrium)

- kapeat, kielimäiset lehdet ruusukkeena
- syvämultainen, kostea, varjoisa kasvupaikka
- arka ilman talvisuojaa
- suosittu kasvi viktoriaanisen ajan Britannian ferneryssä eli saniaishuoneessa

Tummaraunioinen (A. trichomanes)

- Suomessa maan etelä- ja itäosissa kallioilla, harvinainen
- kasvaa tuppaina esim. muureilla

Hiussaniainen (Adiantum pedatum)

- tumma, hento varsi
- herkkä kasvi

Kampasaniainen (Blechnum spicant)

- kampamainen, liuskoittuneet lehdet
- laajalti pohjoisen pallonpuoliskon metsissä
- käyttökelpoinen kotipuutarhassa

Japaninmahoniasaniainen (Cyrtonium fortunei)

- karhealehtinen, ikivihreä, kestävä

Japaninhiirenporras (Athyrium hipponicum ”metallicum”)

- metallinvärinen, kestävä

Kampasaniaisia USA:n luoteisosassa (vasemmalla) ja Uudessa Seelannissa (alhaalla)

Kuningassaniainen (Osmunda regalis)

- hyvissä oloissa jopa 100-150 cm korkea
- melko kestävä Etelä-Suomessa suojaisassa paikassa

SANIAISLAJITELMA IRLANTILAISESSA TAIMILIIKKEESSÄ

Sarat (Carex)

- muistuttavat heiniä, mutta heinien varsi on ontto, pyöreä ja taipuu ja kasvaa solmujen kohdasta. Sarojen varsi on täyteinen
- kukinto tähkä tai tähkistö

Rubiinisarakki (Carex punicea)

- kotoisin Uudesta Seelannista
- yksivuotinen, kuparinpunainen

Ruskosara (C. flagellifera)

- tuuhea, 30-40cm korkea, pronssin/ruskean sävyiset lehdet
- ilmava, liikkuva, sopii moniin ruukku- ja penkki-istutuksiin
- valo tai varjo, tuore kasvumaa

Idänvarjosara (C. siderostica)

- valkoreunainen, matala, kestävä
- sopii varjoon tai aurinkoon, tuore kasvualusta

Viiltosara (C. acuta)

- yleinen rantakasvi, sopii vesiaiheen reunalle
- teräväreunainen, viiltävä lehti, mustat kukinnot

Vihvilät (Juncaceae)

Röyhyvihvilä (Juncus effusus)

- sopii lammikoihin ja harmaan veden suodatusrakenteisiin

Kierteisvihvilä (J. effusus ”spiralis”) >>>>>

Hopeapiippo (Luzula nivea)

- mätästävä, monivuotinen, vaaleat kukinnot
- puolivarjo, tuore maaperä

Heinäkasvit (Poaceae)

- peittävät 20 % maapallon maapinta-alasta
- ihmiselle taloudellisesti tärkein kasviheimo (viljat, riisit, rehukasvit)
- tuulipölytteisiä (rukiin heilimointi!)

<u>Heinät puutarhassa</u>

- luovat puutarha- ja ruukkuistutuksiin liikettä, keveyttä ja rakennetta
- isot lajit kauniita talventörröttäjiä
- matalat, nopeasti leviävät lajit (mm. nuokkuhelmikkä) sopivat maanpeitekasveiksi
- kasvualusta läpäisevä, 20-40 cm syvä, isoilla heinillä 40-60 cm syvä
- jotkin lajit (mm. yleinen viiruhelpi ja rantavehnä) leviävät tehokkaasti juurirönsyillä
- helppohoitoisia, kuivuneet lehdet poistetaan keväällä

Yksivuotisia koristeheiniä

Koristehirssi eli isopantaheinä (Setaria italica var.longiseta)

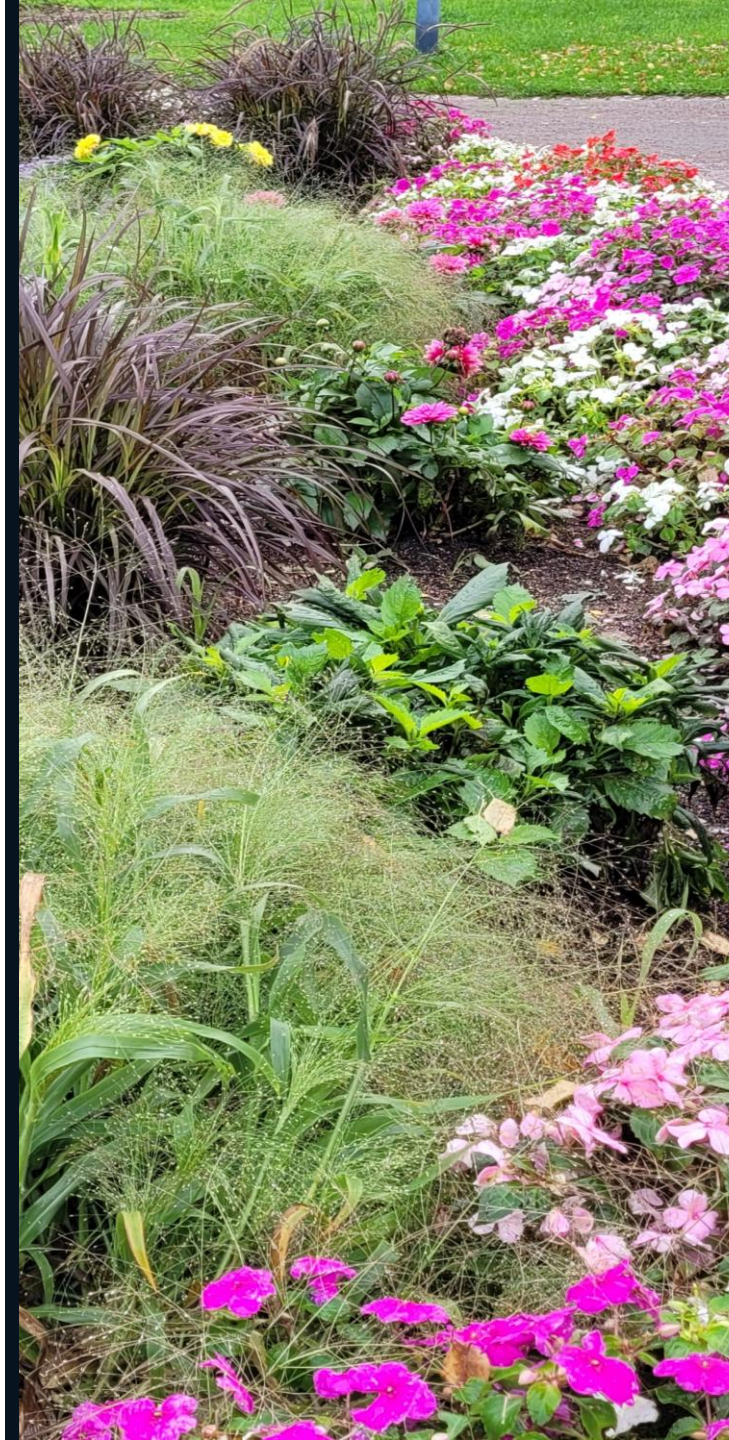
- näyttävä keskuskasvi erilaisiin istutuksiin
- paksu, tähkämäinen kukinto ja isot, vahvat lehdet
- tasainen kastelu ja voimakas lannoitus
- aurinko, puolivarjo
- pystykasvuinen (60-90 cm)

Koristehirssi (Panicum elegans”Frosted explosion”) >>>>>>>

- ilmava, elegantti, koristeellinen
- siro, töyhtömäinen kukinto, heleänvihreä väri
- kestävä leikkovihreä

Sulkahirssi (Pennisetum alopecuroides)

- lajikkeita vihreästä punertavaan, suosittu

Kotimaisia heiniä

Lauhat

- Nurmilauha (Deschampsia caespitosa) ja metsälauha (Avenella flexuosa) tavallisia luonnonheiniä
- metsälauhan korsi syksyllä punertava ja kukinto kevyen harsomainen
- korkeus 50-100 cm, mätästävä kasvutapa
- kestäviä, kukinta keskikesällä

Kastikat

- luonnossa esiintyvät kookkaat heinät, mm. hieta-, metsä- ja korpikastikka

Sininata
(*Festuca glauca)*

- matala, tiivis mätäs
- 20-30 cm korkea
- kuiva, aurinkoinen kasvupaikka
- sinertävät lehdet

Ulkomaisia monivuotisia heiniä

Kookkaita heiniä voi käyttää “aidanteena” tai näyttävinä saarekkeina

VIIRUHELPI “PICTA”
PHALARIS ARUNDINACEA
Lehmon
PUUTARHATILA
Viiruhelpi on nopeasti leviävä vaalealehtinen koristeheinä. Heinäkuussa lehtimättäästä nousevat vaatimattomat tähkämäiset kukintokorret. Valkovihreä lehdistö on näyttävä varjossakin. Voimakkaan leviämisen vuoksi viiruhelpi kannattaa rajata juurimatolla.
Korkeus
80-100cm
Aurinkoinen-
puolivarjo
Väri: Vaalea
Kukinta:
Heinä - elokuu
Kasvualusta
Kostea tai tuore,
ravinteikas savimaa

HURMESILKKIHEINÄ "RED BARON"

IMPERATA CYLINDRICA

Lohmus PUUTARHATILA

Näyttävä koristeheinä kasviryhmiin ja ruukkuistutuksiin. Sen leveähköt lehdet ovat juuresta raikkaanvihreät ja latvastaan karpalonpunaiset. Punainen väri tummenee loppukesää kohden syvän burgundinpunaiseksi.

Korkeus
40-50cm

Aurinkoinen-puolivarjo

Väri: Hopeanvalk.
Kukinta:
Elo - syyskuu

Kasvualusta
Tuore-kostea, keskiravinteinen, läpäisevä

HAKONEHEINÄ

HAKONECHLOA MACRA

Lohmus PUUTARHATILA

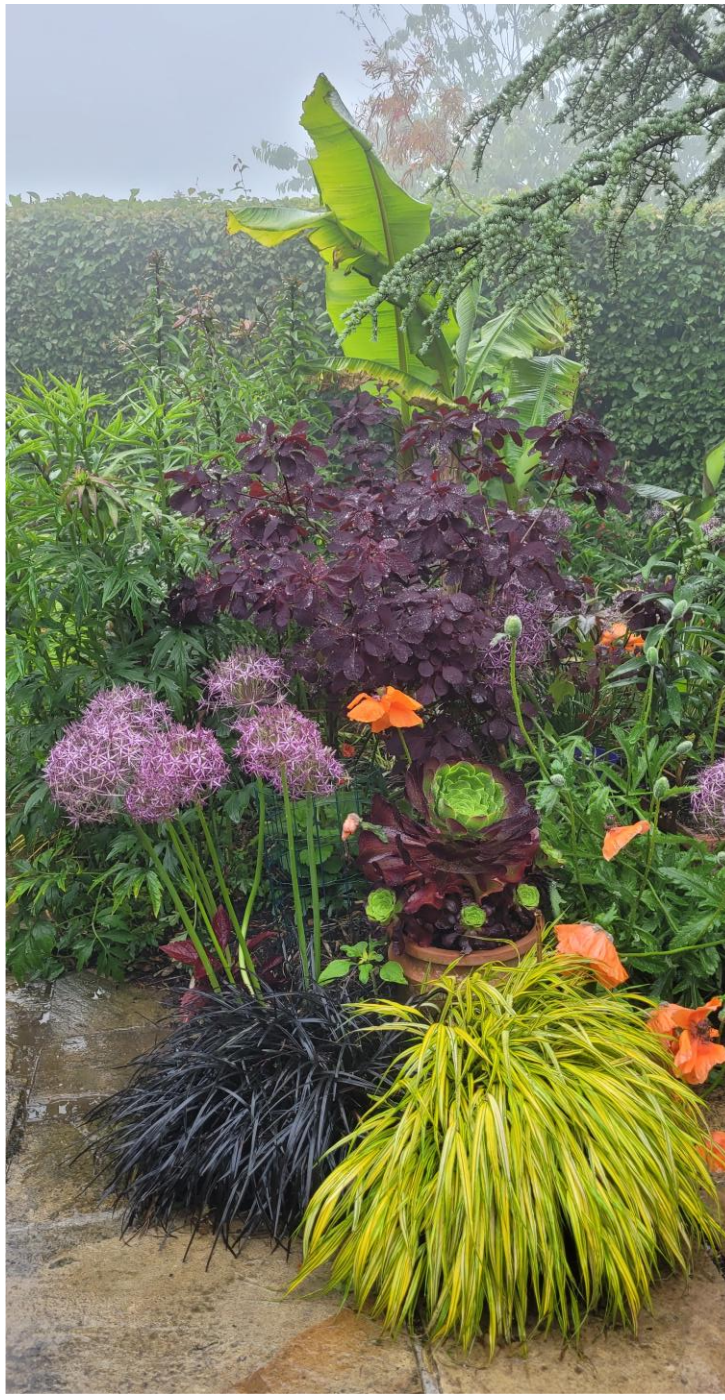
Hakoneheinä on näyttävä heinämätäskasvi, joka kasvaa putousmaisesti. Monivuotisella heinällä on keltaiset lehdet, joissa on vihreitä raitoja. Kukinto on punaruskea röyhykukinto. Kasvin lehdet saavat syksyisin kauniin punertavan syysvärin.

Korkeus
30-60cm

Aurinkoinen-puolivarjo

Väri: Punaruskea
Kukinta:
Elo - syyskuu

Kasvualusta
Ravinteikas ja multava, hyvin salaojitettu ja hyvin vettä pidättävä.

Hakoneheinästä on moneksi!

Kuvat Irlannista

Tirilän puutarhan valikoimasta: pampaheinä, pehmytmesiheinä, hentohöyhenheinä, metsälauha